

Ik denk niet dat dit boek, schoon al twee jaar oud, totnogtoe veel gelezen is. Vóór den oorlog verschenen, zal het wel gebleken zijn niet te behooren tot de zeldzame producten van zuivere litteraire kunst, die, gedurende een daverende reeks van hevig aangrijpende wereldgebeurtenissen, belangstelling blijven vinden. Het is me als had ik het opgeraapt, dit boek van 1913, uit een nu al vergeten en wat stoffig hoekje, en een behoefte is het mij, even te zeggen, dat het daar toch veel te goed voor is, zoo spoedig op zij geschoven en alleen gelaten te worden in stof en vergetelheid. Nu ik er weer in blader — ik had het meeste erin al vroeger gelezen, ten deele in Elseviers — verwondert het mij bijkans er niet vroeger over geschreven te hebben. Want het opmerken en naar boven heffen juist van zulke uitteraard onpopulaire litteratuur behoort tot de taak der critiek en het is gemeenlijk ook juist deze taak die mij aantrekt. Is dan ook voor mij deze stem te gedempt gebleken? Of is de berustende weemoed dezer woorden, en hun niet minder gelaten ironie, door feller, heller of hartstochtelijker klanken uit mijn geheugen gevaagd?

Ik vermoed, het zal het laatste zijn. En dat de oorlog er niet zoozeer schuld aan is. Immers al sinds een jaar of vijftien waren wij hier bezig te vervreemden van deze triestige gelatenheid, dit zachtelijk-voortvoetend gebukt gaan onder den last van het leven en alleen nog maar wat stil plezier hebben aan het zijn en doen van kleine kinderen, omdat al wat de volwassen mensch met min of meer bewustheid doet hemzelf, en anderen, toch maar teleurstelt, en omdat . . . nu ja, omdat wie ook zelfs in kinderen geen plezier meer heeft, dan toch ook wel een oer-saaie, in-vervelende pisang zou moeten zijn, uitgedroogd en dood voor hij goed en wel geleefd heeft en gestorven is!

In het „Fragment uit een Dagboek”, waarmee deze bundel aanvangt, wordt ons verhaald van iemand, die uit louter senti-

mentaliteit een leelijk, gebocheld vrouwtje trouwt. Hij heeft er eigenlijk niets geen lust in, maar het schijnt zoo te moeten. Een top-punt van willooze lijdzaamheid, toch eigenlijk meer belachelijk dan weemoedig. Bepaald overtuigend kan ik dit verhaal niet vinden, maar wel verwonderlijk goed geschreven. De stemming der doodende verveling, de benauwende apathie zit er zoo drommels goed in! De man in kwestie woont ergens „en pension”, vermoed ik; hij spreekt tenminste van zijn kosthuis. Ziehier hoe hij beschrijft wat hij hoort als hij 's morgens wakker wordt:

„Ik hoorde 't inderdaad maar al te juist, al te kennelijk: do, mi, sól, do, mi, fa. . . . de tiende les van Marietje.

„De bloeiende bazin van mijn kosthuis heeft een man die vischt en duiven melkt en met de duiven speelt. Bij dezen, uit dezen nutteloozen man heeft zij een even nuttelooze dochter verwekt en gewonnen. De „zaak” gaat goed vooruit; de dochter moet dan ook piano leeren. Dus leert de dochter piano. En haar geeft les de schoolmeester, die ook de dorpsfanfare leidt. En omdat hij overdag over al te weinig vrijen tijd beschikt (rentmeester is hij daarbij), mag hij 's morgens in de vroegte zijn lesje geven. Marieken is niet altijd zóó dadelijk gereed. Ook komt het meer voor dat hij de les kort kan trekken. „Kort en goed”, zegt hij toen. Omdat hij er zóó vroeg uit was, en jongman is, ontbijt hij met de kostgangers mee. Do mi sol, do mi fa. . . . Met den voet geeft de meester de maat aan, tegen 't plankier slaand der groote zaal, do mi sol. . . . do mi fa. Nu zingt zijn schorre stem het voor. Marieken speelt do fa sol; de meester zingt luider do mi sol. . . . mi, mi, mí — mí roept hij luide en slaat zelf met volle kracht op de toets, mi, mí, mí, den middelsten vinger, den middelsten vinger, Marieken! mi, mí, mí, . . . do, mi, sol, do, mí, mí, sol, middelste vinger, mi mi mi mi. . . .

„En zoo gaat het, gaat het geregeld, sinds eenigen tijd, elken morgen.”

Behalve dit zijn er nog drie tamelijk